

Нематеріальна
Д культурна спадщина
Дніпропетровщини

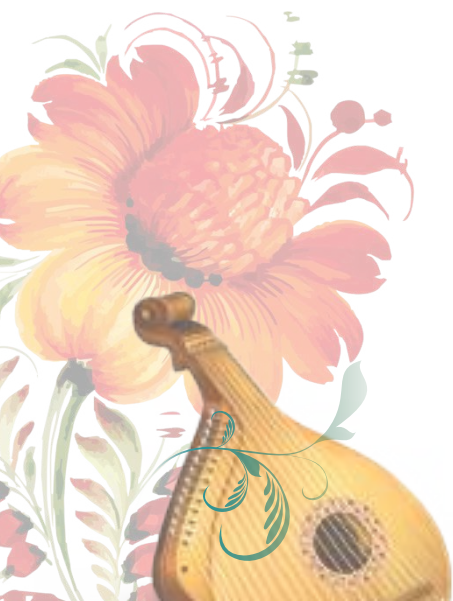

Нематеріальна Д культурна спадщина Дніпропетровщини

Міжурядовим комітетом з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО внесено:

❖ «Петриківський декоративний розпис як феномен українського орнаментального народного мистецтва» до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства 5 грудня 2013 року;

❖ «Козацькі пісні Дніпропетровщини» до Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони 30 листопада 2016 року.

ЗМІСТ

I. ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС		3
1.	Історія виникнення декоративно-орнаментального малярства	5
2.	Унікальність та самобутність народного мистецтва	9
3.	Фестиваль «Петриківський Дивоцвіт» – збереження та примноження традицій	13
II. КОЗАЦЬКІ ПІСНІ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ		17
1.	Від виникнення до визнання	19
2.	Збереження фольклорної спадщини	20
III. ТЕКСТИ ТА НОТИ КОЗАЦЬКИХ ПІСЕНЬ		24
IV. МАЙСТЕР-КЛАС З ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПISУ		43
V. ЕСКІЗИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКИХ КАРТИН		

ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС

1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ДЕКОРАТИВНО-ОРНАМЕНТАЛЬНОГО МАЛЯРСТВА

Серед степових просторів Дніпропетровщини широко і привільно розкидається селище Петриківка, засноване запорізькими козаками у другій половині XVIII століття. З давніх-давен славиться Петриківка чудовим народним мистецтвом – спінописом і декоративним розписом на дерев'яних побутових речах. Його історія бере свій початок від традицій настінних розписів, що сягають у глибину століть аж до часів появи праматері української архітектури – білої селянської «хапи-мазанки».

Прагнення кожної господині прикрасити свою оселю краще, ніж у сусідки, сприяло творчому розвитку кожної майстрині, удосконаленню її майстерності. Швидкі та вмілі руки чарівниць творили дива, перетворюючи бідну селянську оселю

Петриківський розпис. Інтер'єр хапи. (фото — Пікуш А.А.)

Музей-садиба «Миколин Хупір»

майстринь розпису були одиниці і задовольнити усіх бажаючих прикрасити рідні стіни стало неможливим. Ось тоді найбільш кмітливі з них почали малювати квіткові візерунки на папері. Паперові «мальовки», як прозвали їх у народі, можна було робити у будь-який вільний час року і, навіть, у зимову негоду. Пізніше почали розмальовувати предмети побуту та ін. Здавна славились по всьому Придніпров'ю петриківські ярмарки, куди з'їжджалися селяни, щоб придбати розмальований дерев'яний та керамічний посуд, бандури та прядки, скрині й скарбнички, вишиті скатертини та рушники і «мальовки» із соковитим квітково – рослинним орнаментом.

З першої третини XX століття Петриківка швидко опанувала нові фарби – акварельні та олійні. Настінні розписи, які здавна малювалися власноруч виготовленими барвниками із соків рослин, переходять на папір, барвники замінюються на фабричні – відкриваються нові можливості для художньої творчості, що зумовлюють розвиток традиційного мистецтва. Народна традиція настінного розпису у Петриківці продовжувалася аж до початку 30-х років XX ст.

Скрина XIX ст.

проіснувала до 1941 року. Незважаючи на короткий час існування школи, її випускники, учні відомої майстрині Тетяни Якимівни Папи, зробили значний внесок у справу збереження петриківського розпису та пошуку шляхів його виходу у сферу сучасного життя.

Визначальними рисами розпису, що відрізняють петриківський розпис від інших подібних видів мистецтва є техніка виконання, індивідуальний почерк майстра, кольори та традиційне біле тло.

У 1947 році за сприянням народних майстрів на Київській сувенірній фабриці ім. Т.Г. Шевченка було започатковано вихід петриківського розпису у художню промисловість. Зокрема, було запроваджено і новий метод – підлаковий розпис на чорному тлі виробів, що виготовлялися з пресованої тирси. Згодом цей досвід продовжено і в Петриківці.

У 1958 році там було відкрито цех підлакового розпису, що реорганізувався у фабрику «Дружба», яка у 1989 році змінила назву на «Петриківський розпис» та проіснувала до 2006 року. Також у

Протягом 20-річного періоду, від 1970 до 1991 року, в Петриківці починається новий етап розвитку славнозвісного розпису. Спілка художників України за ініціативою майстрів петриківського розпису відкриває Експериментальний цех петриківського розпису (філію Дніпропетровського художньо-виробничого комбінату Художнього фонду), який був своєрідною творчою лабораторією (нині ЦНМ «Петриківка»).

Вікові традиції художнього декоративного розпису передаються «від майстра до учня». Елементом петриківського розпису діти починають навчатися у дошкільних навчальних закладах. Учні мають змогу опанувати чудове прикладне мистецтво на уроках малювання в загальноосвітніх школах, в дитячій художній школі, Будинку дитячої творчості та

Виставка «Петриківський розпис – колір традицій»
2013 р., штаб-квартира ЮНЕСКО

училищі.

5 грудня 2013 року на VIII сесії Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, яка проходила у місті Баку (Республіка Азербайджан), петриківському розпису присвоєно статус нематеріальної культурної спадщини людства.

2. УНІКАЛЬНІСТЬ ТА САМОБУТНІСТЬ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

Із покоління в покоління передають народні митці таємниці своєї майстерності. Красиві, гнучкі криволінійні форми петриківського квіткового орнаменту продовжують давню традицію. Це відгомін своєрідного мистецтва спилу українського бароко. Петриківські майстри не тільки відображають форми реальних квітів, наприклад, гвоздики чи ромену, а й створюють образи фантастичних, небачених у природі квітів. Це традиційна квітка «цибулька», схожа на розрізану навпіл цибулину, «кучерявки». Крім різноманітних квітів, малюють ягоди (калину, полуницю, виноград) та птахів. Рідше зустрічаються зображення тварин та людини. В орнаментальний розпис майстрині найчастіше вплітали «цибульку», «кучерявку» та кетяги калини. Свої райдужні фарби художники добували із знайомих із дитинства трав, листя, ягід та квітів, виварюючи їх особливим чином. Улюблений

Папа Тетяна Якимівна 1884 р.н., панно «Калиновий гай» 1960 р.

соку, зелений – із пирію та листя пасльону, синій – із квітів проліска. Різні відтінки жовтого давали пелюстки соняха, лушпиння цибулі й кора яблуневих паростків. Фарби розводили на яєчному жовтку й молоці, а закріплювали вишневим клеєм чи буряковим цукром. Значно пізніше з'явилися фабричні барвники, і лише в повоєнний час стали використовувати гуаш та акварель. Інструменти для розпису мали також природне походження. Палички з паростків дерев, стебел болотних трав, особливо осипняку й рогози, саморобні пензлики з копячої шерсті та пальці самого майстра – ось небагатий набір художніх знарядь, котрими творили народні умільці велике різноманіття композицій квіткового орнаменту, яке дивує нас і понині.

Не менш цікавою є й символіка розпису. Так, композиція букет-вазон – це одвічний образ квітучого дерева життя; фриз символізує нескінченність; квітка – вершина краси природи, життя; калина відображає дівочу вроду; мальва – прообраз козачої доблесті; дуб – вияв сили та мужності; зображення птаха – знак гармонії, світла, щастя; півник знаменує пробудження, відродження; зозуля уособлює таємницю плину часу. Основними традиційними композиційними сюжетами петриківського розпису є декоративні панно: «вазон», «букет», «гілка» і «фриз».

Ці види композицій використовувалися в

Гарькава Тетяна Анаполіївна 1963 р.н., панно «Букет цибульок» 1983 р.

декору інтер'єру. Характерною рисою традиційної композиції, наприклад, петриківського «букета» є розташування в його центрі п'яток великих квіток, зі спорін яких відгалужуються менші за розміром квіточки і бутони, що завершуються граціозно вигнутими вусиками і стеблінками лугових трав. Кольорове рішення такого букета завжди приймається на основних плямах (у даному випадку на п'яток центральних квітах), яким ритмічно відповідають – перегукуються з ним – маленькі кольорові цяпки другорядних елементів композиції.

Для колориту традиційного петриківського розпису характерне контрастне з'єднання основних і додаткових кольорів спектру, причому переважають червоні і зелені фарби. Нині петриківські майстри, що мають професійну художню освіту, часто виконують свої композиції в теплій або холодній гамі. Цікаво відзначити, що пишуть вони від себе, а не до себе, як це роблять, наприклад, хохломські майстри декоративного розпису.

Ще однією характерною рисою петриківського розпису є те, що весь малюнок ніби розгорнутий на площині стіни, листа паперу, декоративної тарілки чи дошки, має поверхневий вигляд. При цьому лінії стебел і галузок не перетинаються між собою, а багато елементів розпису (квіти, листки, ягоди тощо) мають силуетне зображення. Фігури птахів, звірів, людей мають здебільшого контурне зображення. Тварин малюють у профіль, а квіти – в анфас. Особливістю розпису є також те, що елементи малюнку слід виводити одним мазком: і ніжну пелюстку квітки, і гнучке стебло рослини, легким дотиком передавати і твердість плоду, і м'якість ягоди. Унікальність цього виду мистецтва в тому, що воно відкидає будь-які шаблони і трафарети. Кожен майстер, дотримуючись лише загального напрямлення (фону, символіки, технології), створює композиції на свій смак, тому кожен виріб сам по собі неповторний.

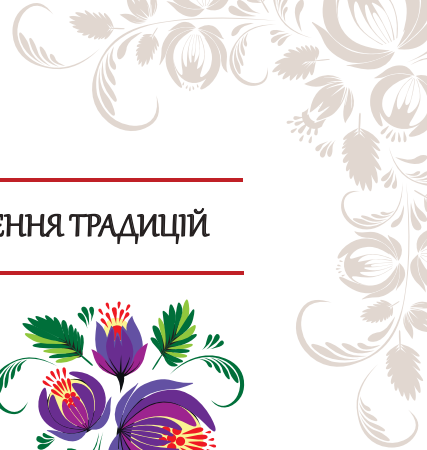
Турчин Ніна Іванівна 1941 р.н., панно «Букет. Жовтогарячі квіти»

Соколенко Василь Іванович 1922 р.н., панно «Птах» 1975 р.

3. ФЕСТИВАЛЬ «ПЕТРИКІВСЬКИЙ ДИВОЦВІТ» – ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРИМНОЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ

З 2008-го року на початку вересня на Дніпропетровщині проходить щорічний фестиваль-ярмарок «Петриківський Дивоцвіт». Цей етнографічно-фольклорний захід збирає майстрів народної пворчості та ужипкового мистецтва з різних областей України, а також приваблює представників з інших країн світу. За всі роки проведення фестиваль зібрав більше 200 колективів, 11 000 майстрів та понад 100 000 відвідувачів.

Мета заходу – знайомство з практичними навичками збереження, популяризація і передача майбутнім поколінням культурного надбання, обмін досвідом з питання дослідження й збереження культурних традицій нашого краю та інших областей України, підвищення обізнаності населення з елементами нематеріальної культурної спадщини, що визнані ЮНЕСКО – Петриківським розписом та Козацькими піснями Дніпропетровщини, історією їх виникнення й визнання.

Щороку фестиваль дарує відвідувачам незабутні враження. Організатори кожного разу додають до програми «родзинки» – виступи зірок української естради, встановлення рекордів, проведення різноманітних змагань та атракцій. Святування Х ювілейного фестивалю (2017 р.) ознаменувалось гучним встановленням рекорду України – виготовлено найдовший рушник, довжиною 50 м 46 см. На білому полотні застигли орнаменти, що символізують надбання кожного району Дніпропетровської області. Візерунок з петриківського розпису в'юнкими смужками розтягнувся по обидва боки рушника, органічно об'єднавши всі малюнки в яскраву та неповторну композицію.

Фестиваль «Козацькі пісні Дніпропетровщини» в повній мірі репрезентує самобутній колорит Дніпропетровського регіону. Він проводиться щорічно, починаючи з 2015 року, і займає чільне місце у програмі

великого свята. Пісенний фестиваль знайомить відвідувачів із фольклорною лірикою козацької доби, яка виникла та набула популярності саме у Дніпропетровському регіоні. Всесвітньо відомими учасниками фестивалю є такі, що визнані ЮНЕСКО, як виконавці справжніх козацьких пісень Дніпропетровщини: народний фольклорно-етнографічний гурт «Криниця» (м. Підгородне), народний фольклорний ансамбль «Першоцвіт» (с. Кочережки Павлоградського району), народний фольклорний ансамбль «Богуславочка» (м. Богуслав Павлоградського району).

Етно-фестиваль «Петриківський Дивоцвіт» повсякчас підтримує сімейні цінності, зберігаючи духовні здобутки та культивує у сучасному суспільстві дбайливе ставлення до нематеріальної культурної спадщини минулих поколінь.

Чорнуська Ніна Тихонівна 1950 р.н., панно «Квіти та калина» 1976 р.

Карпець Валентина Іванівна 1970 р.н., панно «Лісові квіти» 1991 р.

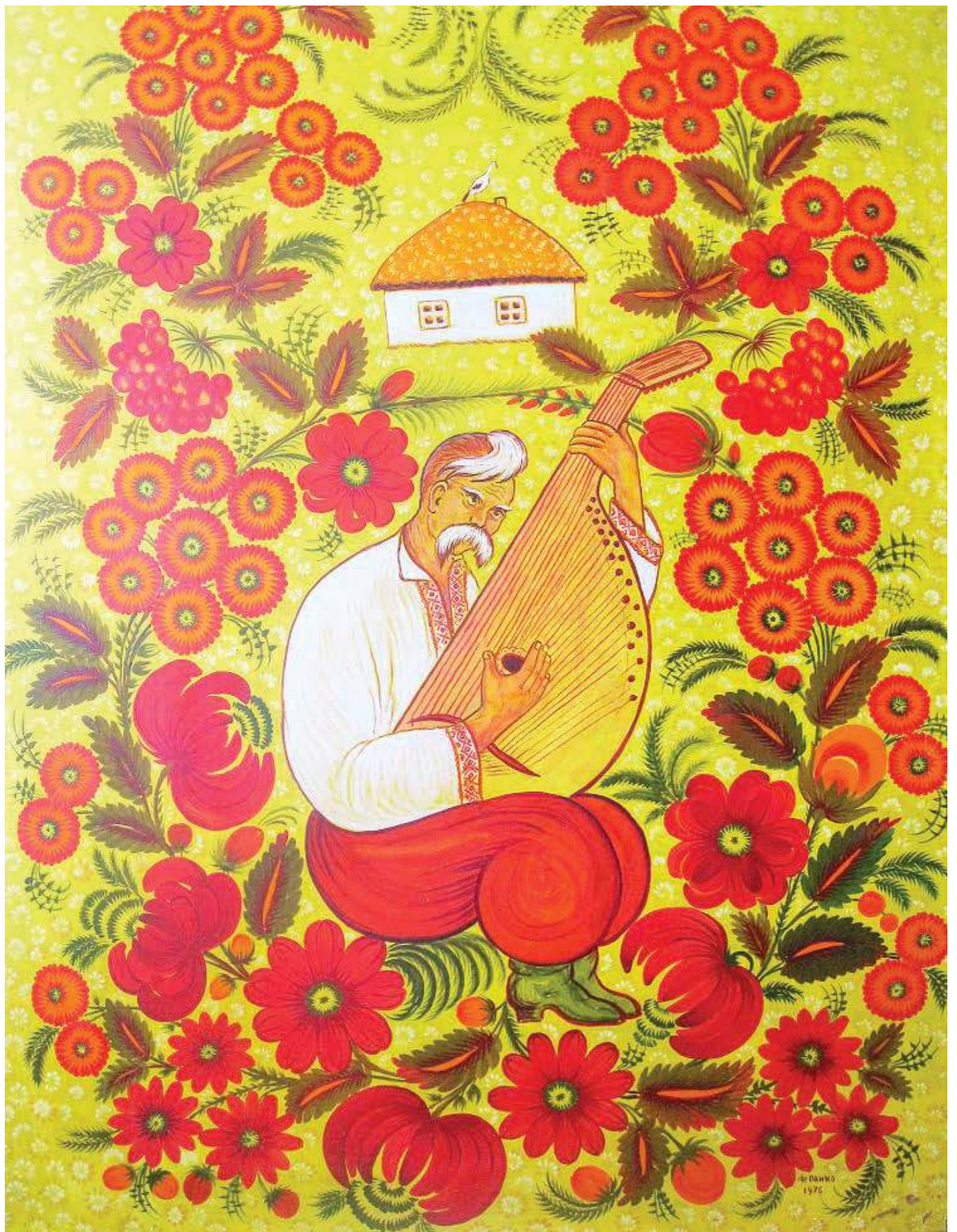

Панко Федір Савович 1924 р.н., панно «Птах та ягоди» 1977 р.

Пікуш Андрій Андрійович 1950 р.н., панно «Городина» 1977 р.

КОЗАЦЬКІ ПІСНІ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Автор малюнку: Панко Федір Савович 1924 р.н., панно із циклу «Легенда про петриківську вишню» 1983 р.

1. ВІД ВИНИКНЕННЯ ДО ВИЗНАННЯ

У 2016 році Дніпропетровщина презентувала світовій спільноті неповторні та колоритні козацькі пісні. Ці твори є своєрідним літописом нашої землі, носієм інформації про героїчну боротьбу українців за свободу й незалежність, про життя та побут козацьких родин. Вони свідчать про високу національну свідомість українців того часу.

Виникнення українського козацтва відноситься до другої половини XV століття. Дніпро-петровська область з повним правом вважає свою землю колискою українського козацтва, адже п'ять з восьми Запорізьких Січей розташовувалися на цій території. Саме тут, на острові Томаківка, була започаткована перша Січ.

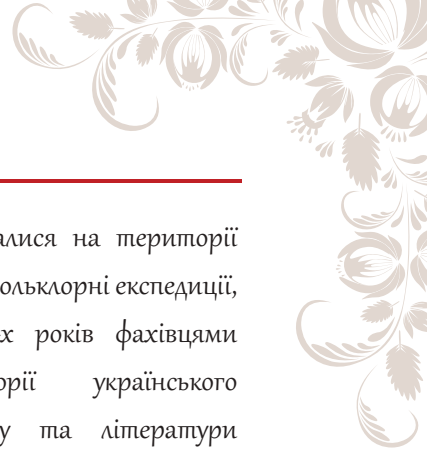
Козацькі пісні, маючи у своїй основі історичні факти та явища (боротьба з

Козак Мамай

Козаки

козацького війська, чужинська неволя, полон), передусім, відтворюють ліричний образ козака – типового представника Запорізької Січі, його внутрішній духовний світ, думки та почуття, викликані різними обставинами неспокоїного козацького життя.

Тематика, функція та стиль козацьких пісень становлять гармонійну цілісність, що виокремлює їх у неповторний жанр, самостійний підрозділ української пісенної творчості. Вони об'єднують значну кількість фольклорних творів соціально-побутової тематики про життя й походи, нелегку долю та побут українського козацтва в умовах національно-визвольної боротьби України. Козацькі пісні відзначаються багатством ідейного змісту, емоційною наповненістю, високою художністю.

До музичних характеристик козацьких пісень Дніпропетровщини відносять: гуртове чи сольне виконання без супроводу музичних інструментів (за винятком пісень, що належать до репертуару кобзарів-бандуристів); сольний заспів та верхній голос (вивід); багатоголосся з елементами підголоскової поліфонії; розлогість мелодії, широкий її діапазон, протяжність кожної музичної фрази, розспівування віршованих складів, накладення заспіву наступної строфи на завершення попередньої; значну кількість музичних строф (куплетів), у яких відображається довгий насичений деталями сюжет; маршовий характер, чітка ритмічна чотиримірність та наявність рефренів (приспівів) у похідних (стройових) козацьких піснях.

Нижня Наддніпрянина (у тому числі територія сучасної Дніпропетровщини), як історичний осередок виникнення та побутування козацтва, цікавила дослідників ще з ХІХ століття. Серед них особливо вирізняються праці українського історика, археолога, етнографа,

Дніпропетровщини поширювалися на території всієї області, про що свідчать фольклорні експедиції, проведені на початку 2000-х років фахівцями науково-дослідної лабораторії українського фольклору, народного говору та літератури Нижньої Наддніпрянини Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара та членами Всеукраїнської асоціації молодих дослідників фольклору. Проте поважний вік носіїв козацької пісні та майже відсутність процесу міжпоколінної передачі роблять її дуже вразливою та не гарантують її збереження у виявлених дослідниками місцях побутування.

29 листопада 2016 року на ХІ сесії Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, яка проходила в місті Аддис-Абеба (Федеративна Демократична Республіка Ефіопія) козацьким пісням Дніпропетровщини було присвоєно статус нематеріальної культурної спадщини людства, що

Отримання сертифікату ЮНЕСКО

У березні 2017 року з автентичні фольклорні ансамблі, які є сучасними носіями козацьких пісень, – «Криниця» (м. Підгородне), «Першоцвіт» (с. Кочережки, Павлоградського району), «Богуславочка» (м. Богуслав, Павлоградського району), отримали Сертифікат про внесення Козацьких пісень Дніпропетровщини до Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує термінової охорони.

2. ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРНОЇ СПАДЩИНИ

Носіями традиції козацької пісні є солісти та групи виконавців приблизно у віці 55 – 85 років, які беруть участь у сільських самодіяльних колективах, що сприяє збереженню та поширенню народних пісень.

Народний фольклорно-етнографічний гурт «Криниця» утворився у 1989 році. Учасниці, згуртувавшись довкола пісні, віддають перевагу вивченню і популяризації народних козацьких пісень.

У репертуарі «Криниці» пісні, що здавна співалися у місті Підгородному. Співачки першого складу гурту збирали фольклорне багатство по крихті, згадуючи пісні свого дитинства, які чули від мам та бабусь. Колектив самостійно відшукує родюче колядки, щедрівки та різні релігійні співанки, а також народні обряди і традиції рідного краю. 30 березня 1995 року самодіяльний фольклорно-етнографічний гурт «Криниця» отримав звання «Народного аматорського гурту».

Колектив став брати участь у фестивалях, конкурсах, концертах обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Нині він дипломант, лауреат і учасник міжнародних фестивалів.

Восени 2017 року у «Криниці» з'явилися молодші послідовники та учні. Розпочався процес формування нового дитячого (молодіжного)

Дитячий (молодіжний) колектив «Криниченька»

Народний фольклорно-етнографічний гурт «Криниця»

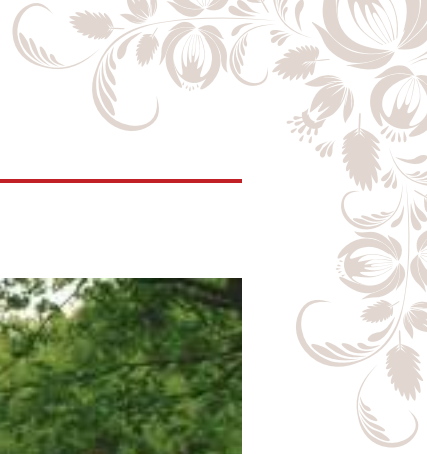
Одним з найстаріших колективів є **народний фольклорний ансамбль «Першоцвіт»**.

Репертуар ансамблю складають пісні краю, створені кількома поколіннями. Ці пісні – перлини українського національного співочого багатоголосся. Колектив утворився у 1984 році.

За час існування ансамбль набув певного сценічного досвіду, побачив на своєму шляху віхи визнання – це й численні публікації в районній та обласній пресі, це й участь в обласних, республіканських і Всеукраїнських конкурсах.

За роки існування учасницями ансамблю «Першоцвіт» відтворено 250 пісень.

Відтепер першочерговим завданням колективу є відродження та популяризація старовинної козацької пісні, передача особливої, автентичної манери виконання сучасному поколінню. «Першоцвіт» постійно поповнюється новими учасниками, які переймають манеру

Народний фольклорний ансамбль «Першоцвіт»

Поряд з «Першоцвітом» працює **народне тріо «Лілея»**, що було створено у 1996 році.

Репертуар колективу складають більше 30 творів за різними жанровими та стилістичними напрямками. Це композиції на музику та вірші місцевих авторів-піснярів с. Кочережки Павлоградського району, козацькі пісні, опрацьовані українські народні пісні та твори українських сучасних авторів для приголосного жіночого складу.

Тріо «Лілея» досить відомий в районі колективів зі своїми творчими смаками і вокальними напрацюваннями, сценічним досвідом і творчим обличчям.

Народне тріо «Лілея»

Також у Кочережках діють дитячі фольклорні групи – це **ансамбль «Віночок»** та **фольклорний гурт «Перевесло»**. В них співають діти 7-11 років, які із зацікавленням ставляться до народної пісні та мають необхідні вміння або обдарування. З часом вони переймають у старших неповторну манеру співу, що побутує саме у Кочережках.

Народний фольклорний ансамбль «Богуславочка»

Народний фольклорний ансамбль «Богуславочка» (м. Богуслав Павлоградського району) створений у 1984 році. До його складу входили жінки без музичної освіти, але з унікальним багатоголоссям. Адже характерною особливістю колективу є техніка співу на чотири-п'ять голосів. Перші виступи були для мешканців села та згодом ансамбль став активним учасником фестивалів, концертів, конкурсів обласного та всеукраїнського рівнів. З 1998 року він стає учасником і дипломантом обласних конкурсів-оглядів, а у 2005 році – учасником і дипломантом Міжнародного фестивалю «Країна Мрій».

Протягом усіх років існування ансамблю його учасниці дотримуються правила – не йти на компроміс із тенденціями сучасної культури, щоб зберегти фольклор у первісному вигляді. У 2007 році фольклорному ансамблю надано звання «народний».

Нині одним із **центрів етномузикознавчих досліджень регіону стала Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки**. З 2016 року тут створено лабораторію фольклору та етнографії. У навчальному закладі розгорнуто діяльність, направлену на збереження та популяризацію козацьких пісень Дніпро-петровщини. Провідним завданням лабораторії є збір польових матеріалів та поповнення фонду записів музичного фольклору, включення козацьких пісень до навчальних програм, проведення концертів народних пісень Дніпропетровщини за участю носіїв традиції.

Студенти Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки

Студенти академії музики активно беруть участь у науково-дослідних експедиціях, а зафіксовані народні пісні стають поштовхом для композиторів Дніпропетровщини у нових творчих пошуках, відбувається активна співпраця із засобами масової інформації.

Одним із засобів збереження великого шару народної культури є створення в обласних комунальних закладах молодих фольклорних ансамблів, які переймають манеру виконання від старшого покоління.

На базі Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки був створений колектив **фольклорного ансамблю «Калипа»**. Колектив існує досить недавно, але вже завоював гідне місце у просторі народного співу. До складу ансамблю входять студенти спеціалізацій «Теорія музики» та «Музикознавство» всіх курсів.

Фольклорний ансамбль «Калипа»

Самобутність колективу полягає в тому, що їх репертуар складають пісні, зібрані у фольклорних експедиціях лабораторією фольклору та етнографії. Мета гурту – дослідження, реконструкція та відтворення пісенного автентичного фольклору Дніпро-петровщини. У творчому доробку колективу провідними стали козацькі пісні. Фольклорний ансамбль «Калипа» є постійним учасником обласних та Міжнародних фестивалів козацької пісні.

Етно-гурт «Співаночки»

Етно-гурт «Співаночки» було створено на базі Кам'янського музичного коледжу. Учасники колективу переважно дівчата віком від 17 до 25 років. Основний напрямок діяльності гурту – відродження автентичного співу, зокрема козацьких пісень Дніпропетровщини. Саме вони є певним еталоном розлогого генетичного козацького співу, який на сьогодні є зникаючою манерою виконання. Учасники гурту переймають досвід народного співу у відомих колективів – виконавців козацьких пісень: гурту «Криниця», (м. Підгородне Дніпропетровської області), фольклорного колективу «Червона калина» (с. Лука Київської області). Особлива увага приділяється обов'язковому збереженню стилістики та особливостей традиційного народного співу.

За час існування колективів «Співаночки» брав участь у багатьох заходах міського та обласного рівнів. У вересні 2017 року гурт взяв участь у роботі Міжнародного семінару з обміну досвідом з експертами Естонії у сфері нематеріальної культурної спадщини.

Науковці, які досліджують фольклорну спадщину Дніпропетровщини прагнуть, бодай, частково зафіксувати, зберегти та передати майбутньому поколінню той безцінний народний скарб, що складався та передавався протягом багатьох століть.

ТЕКСТ ТА НОТИ КОЗАЦЬКИХ ПІСЕНЬ

ОЙ УПАВ СНІЖОК

Фольклорний ансамбль «Богуславочка»
(с. Богуслав Павлоградського р-ну)

The musical score is written in G major and 6/8 time. It consists of four staves. The first staff is the vocal line, starting with a tempo marking of quarter note = 84. The second and fourth staves are the piano accompaniment, featuring chords and melodic lines. The third staff is a vocal line with a triplet of eighth notes. The lyrics are written below the staves.

одна
1. Ой у-пав сні-жок тай на бе - ре-жок
гурт
тай у - зя - (ви) - ся - во - до - ю
одна гурт
2. У-зяв ся во - до - ю ой луч-чи бу - ло ой дів чи - но - ю,
гурт
як те - перої у - як - до - во - ю

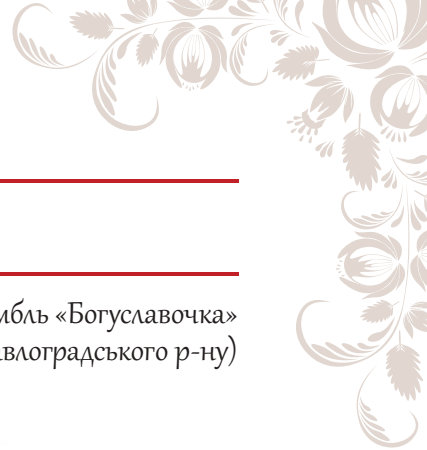
Ой упав сніжок
Та й на бережок
Та й узявся водою.

Узявся водою...
Ой луччи було ой дівчиною,
Як тепер удовою.

Як тепер удовою...
Ой журав грає (2),
А журавочка скаче.

Журавочка скаче...
Ой дурна дівка, ой, не розумна,
Що за козаком плаче.

За козаком плаче...
Ой не плач, дівка, ой не плач, Оля,
Бо така й пвоя доля.

ОЙ ТИ, ДУБЕ, ТА Й КУЧЕРЯВИЙ

Фольклорний ансамбль «Богуславочка»
(с. Богуслав Павлоградського р-ну)

одна

гурт

Ой ти, ду - бе, тай ку - че - ря - вий, ой лист на то - бі ря - (га) - сний.

Ой ти, ко - за - че, тай мо - ло - день - кий, ой сло - ва - ми пре кра (- сний)

Ой ти, дубе, та й кучерявий,
Ой, лист на тобі рясний.
Ой ти, козаче, та й молоденький,
Ой, словами прикра[сний].

Слова твої, та й ласкаві(ї)
Ой, дурна в тебе думка.
Ой, поки я тебе не знала
Ой, була я голу[бка].

Була собі, та й як голубка
Ой, знялась полетіла.
Ой, як летіла, та й говорила:
«Ой, горе ж в мене, го[ре]».

Як летіла, та й говорила:
«Ой, горе ж мені, горе».
Ой, утопила та й голівоньку,
Ой, у синьому мо[рі].

Утопила та й примочила,
Ой, треба рощесапи.
Ой, кого вірно, ой, так любила,
Ой, треба забува[пи].

Кого вірно, ой, так любила,
Ой, треба забувати.
Ой, з ким не зналась, та й повінчалась,
Ой, треба привикати (сь).

ВІД ПОЛЯ ДО ПОЛЯ

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

The image shows a musical score for the song 'Від поля до поля'. It consists of two staves. The first staff is a vocal line in G major, 6/8 time, with a tempo of 84. It starts with a single melodic line marked 'одна' (one) and then a chorus marked 'гурт' (ensemble). The lyrics are: '1. Від по-ля до по - ля ви - рос - ла то - по - ля'. The second staff is an accompaniment line, also in G major, 6/8 time, with a key signature of one flat (F major). It features a rhythmic accompaniment with chords and a melodic line. The lyrics are: 'ї - ха - ли ко - за - ки до си - ньо - го мо - ря'.

Від поля до поля
Виросла тополя.
Їхали козаки
До синього моря.

Один козак каже:
«Синє море грає»
Другий козак каже:
«Дівка попопає».

Перший козак каже:
«Хоч коня я збуду,
Молоду дівчину
Рятувати буду».

Рятуй же, козаче,
Мене, молодицю,
Бери з мене плапу,
плапу дорогую.

Не буду, дівчина,
З тебе плапу брати
Я хочу з тобою
на рушничок стати.

ОЙ ЗА ТОКОМ, ЗА ТОКОМ

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

The musical score consists of three staves. The first staff is a vocal line in 5/8 time with a tempo of 108 and the marking 'одна' (solo). The second staff is a guitar accompaniment in 12/8 time with the marking 'гурт' (ensemble). The third staff is a bass accompaniment in 10/8 time. The lyrics are written below the notes.

Ой за то - ком, за то - ком
Ой за то - ком, за то - ко - ом, за то - ком
сто - їть дів - ка з ко - за - ком

Ой за током, за током
Стоїть дівка з козаком.

Стоїть дівка з козаком,
Закрилася рукавом.

Закрилася обома,
Він цілує обніма.

Він цілує обніма,
Коханою назива.

Коханою назива
Та й за роси засила.

ЇХАВ КОЗАК В ГОРУ ЗА БАЙРАК

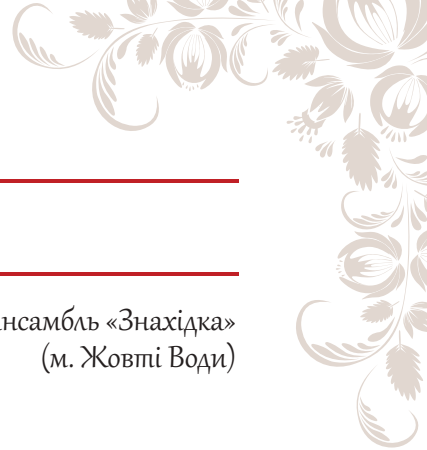
Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

The musical score is written on two staves. The first staff begins with a tempo marking of quarter note = 92 and a dynamic marking of mf . The first measure is marked 'одна' (one), the second 'вдвох' (two), and the third 'гурт' (ensemble). The lyrics are: 'Ї - хав ко-зак вго-ру за бай - рак до ко-ни-ка при-хи- ли - вся.' The second staff continues the melody with lyrics: 'А за ним, за ним бать - ко з ма - тір' - ю: "Не їдъ, си - ну, вер-ни - ся"'. The score includes various musical notations such as notes, rests, and bar lines.

Їхав козак в гору за байрак,
До коника прихилився.
А за ним, за ним батько з матір'ю:
«Не їдь, сину, вернися!»

Ой не вернуса, не оглянуса
Та й поїду на Україну,
Тільки б ворони, сам я молодий
Вдалих бій не загину.

Ей неси мене коню вороний
Та й на Січ Запорізьку,
Знадобилися ми з тобою знов
В тому славному війську.

ОЙ З-ЗА ГОРИ

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

The image shows a musical score for the song "Oy z-za gori". It consists of two staves. The first staff is for the vocal line, starting with a tempo marking of quarter note = 78. The first part is marked "одна" (solo) and the second part is marked "гурт" (ensemble). The lyrics are written below the notes. The second staff is for the accompaniment, featuring a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

♩=78 одна гурт

Ой з-за го-ри та ще й з-за ли-ма - ну, із-за зе-ле-но - го га - ю__

Ой крик-ну - ли_слав ні_ко-за-чень ки: __ "Ой ті - кай - мо, __ Не-ча (ю)"

Ой з-за гори та ще й з-за лиману,
Із-за зеленого гаю.
Ой крикнули славні козаченьки:
«Ой тікаймо, Нечая!»

А козак Нечай, козак молоденький,
Та й на тее не вповає.
З кумасею ой да Хмельницькою
Мед-мед-горілочку кружляє.

Ой порадь мені, кумасю Хмельницька,
Та як рідная мати.
Ой чи мені коня розсідлати,
Чи в наряді держати?

Ой я тебе, козаче Нечая,
Та й не убезпечая.
Держи коня в припоні в наряді,
Для всякого случаю.

КОЗАК ГУЛЯЄ

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

$\text{♩} = 200$
одна

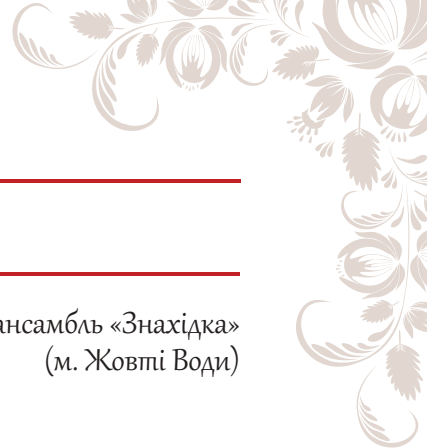
Ко-зак гу-ля - є, шин-кар-ка но-сить, пи-та-є ту-рок: "Чо-го не п'єш?"

гурт

Ко-зач ка пла - че, ко-зач ка про - сить: "Не пий ко-за - че ко-ня про-п'єш"

Козак гуляє,
Шинкарка носить,
Питає турок:
«Чого не п'єш?»
Козачка плаче,
Козачка просить:
«Не пий козаче –
Коня проп'єш».

Козак сміється,
Шинкарка носить,
Питає турок:
«Сама нальєш?»
Козачка плаче,
Козачка просить:
«Не пий козаче –
Мене проп'єш».

ОЙ У ПОЛІ ВЕРБА

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

♩ = 90
одна
Ой у по - лі вер - ба, під вер - бо - ю во - да,
гурт
Ой там дів - чи - на во - ду на - би - ра - ла
хо - ро - ша, мо - ло - да.

Ой у полі верба,
Під вербою вода.
Ой там дівчина воду набирала
Хороша, молода.

На доріжечку глядись,
А доріжечка курить.
Ой там їдуть славні козаченьки
На конях вороних.

Один козак під'їжжа,
До дівчини гука:
«Ой ти дівчина гарна чорноброва
Напий мені коня».

Не великий ти пан,
Та напий коня сам.
Ой мала роса, а дівчина боса
Ніженьки зросла.

ОЙ ЗИМА, ЗИМА

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

The musical score is written on two staves. The top staff is a vocal line in G major, 6/8 time, with a tempo marking of quarter note = 90. It starts with a 'одна' (solo) section and a 'гурт' (ensemble) section. The bottom staff is a piano accompaniment. The lyrics are written below the notes.

одна гурт

Ой зи - ма, зи - ма, ти мо - ро - зя - на,
на щож ти ко - ня, за - мо - ро - зи - ла.
- чері

Ой зима, зима, ти морозяна,
Нащо ж ти коня заморозила.

Заморозила білогривого
Хлопця козака, чорнобривого.

На тим козаку кучері в'ються (ця),
За тим козаком дівчата б'ються.

Ой не бийтися не сварітися,
За мої кучері помиритися.

Бо мої кучери вони не для вас,
Є в мене дівчина кращая від вас.

Вона ти кучери розчисувала,
Шаблю чистила, коня сіддала.

ОЙ ЯРОМ, ЯРОМ

Фольклорний ансамбль «Знахідка»
(м. Жовті Води)

The musical score is written in G major, 4/4 time, with a tempo of 72. It consists of two staves. The first staff is for the vocal line, starting with a 'одна' (solo) section and a 'гурт' (ensemble) section. The second staff is for the piano accompaniment, starting with a 'V' (Vibrato) marking and ending with a 'одна' (solo) section. The lyrics are written below the notes.

одна
гурт
одна

Ой я-ром я - (га)- ром — та пше-ни - чень - ка — ла - (га) - но - (гом) -
го - ро - ю - (гу) о - вес го - ро - ю о - вес...

Ой яром, яром
Та пшениченька ланом,
Горою овес,
Горою овес.

Ой не по правді,
Ой молодий козаче,
Зо мною живеш,
Зо мною живеш.

А як настане вечір,
Ой вечір, нічка темна -
До другої йдеш,
До другої йдеш.

А до мене
Ой спиха, по маленьку
Голос подаєш,
Голос подаєш.

Ой посади, мила,
Ой мила, чорнобрива,
Виноградом двір,
Виноградом двір.

Ой посади, мила,
Ой мила, чорнобрива,
Край воріт вербу,
Край воріт вербу.

Ой куди їхатиму,
Ой куди їхатиму,
До тебе зайду,
До тебе зайду.

А до тієї
Ой верби кучерявої
До пня прив'яжу.

ОЙ, ВЕСНА КРАСНА

Фольклорний ансамбль «Криниця»
(м. Підгородне Дніпровського р-ну)

The musical score is written on two staves. The first staff begins with a tempo marking of quarter note = 120 and the word 'одна' (solo). The second staff is marked 'гурт' (ensemble). The lyrics are written below the notes. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is 4/4.

Ой, вес-на крас-на, брат-тя, на - ста - є Ой, у ко-за-ка сер-це мре

Гей, гей, гей, гей раз, два, лю-лі лю-лі Ой, у ко - за - ка сер-це мре

Ой, весна красна, браття, настає,
Ой у козака серце мре,
Гей, гей, гей, гей раз, два, люлі-люлі
Ой, у козака серце мре.

Ой, у козака, браття, серце мре,
Ой, козак рано устає,
Гей, гей, гей, гей раз, два, люлі-люлі
Ой, козак рано устає.

Ой, козак рано, браття, устає
Ой, біле личко вмиває,
Гей, гей, гей, гей раз, два, люлі-люлі
Ой, біле личко вмиває.

Ой, біле личко, браття, вмиває,
Ой, на ученья поспішає,
Гей, гей, гей, гей раз, два, люлі-люлі
Ой, на ученья поспішає.

Ох, те ученья, браття, не мученья,
Ой, ручками, ножками – тяжело,
Гей, гей, гей, гей раз, два, люлі-люлі
Ой, ручками, ножками – тяжело.

Ой, ручками, ножками, браття, – тяжело,
Ой, на серденько весело,
Гей, гей, гей, гей раз, два, люлі-люлі,
Ой, на серденько весело.

ПОСЛАЛА МЕНЕ МАТИ

Фольклорний ансамбль «Криниця»
(м. Підгородне Дніпровського р-ну)

$\text{♩} = 150$
одна

Пос - ла - ла ме - не ма - ти я - ро - ве - є жи - то жа - ти.

гурт

Пос - ла - ла ме - не ма - ти я - ро - ве - є жи - то жа - ти.

А я жи - то не жа - ла, в хо - ло - до - оч - ку ле - жа - ла.

А я жи - то не жа - ла, в хо - ло - до - оч - ку ле - жа - ла.

Послала мене мати
Ярове[є] жито жапи.
А я жито не жала,
В холодочку лежала.

В холодочку лежала,
Про козака гадала.
Як погляне, як же так,
На межі стоїть козак.

Устала мерщій
І в боки взялася.
З хлопцями танцювать,
Така удалася.

Поправила вінок,
Червону запаску.
Попанцюємо, козаче,
Коли твоя ласка.

Хай жито росте,
Не буду я жапи.
Із своїм козаком
Буду танцювати.

ПОНАД ЯРОМ, ЯРОМ

Фольклорний ансамбль «Криниця»
(м. Підгородне Дніпровського р-ну)

♩ = 36
одна

гурт

По-над я-ром, я - ро-(го)м та пше - ни - чень-ка ла - ном...

Та пше - ни - чень - ка ла - (га) - (га) - ном,

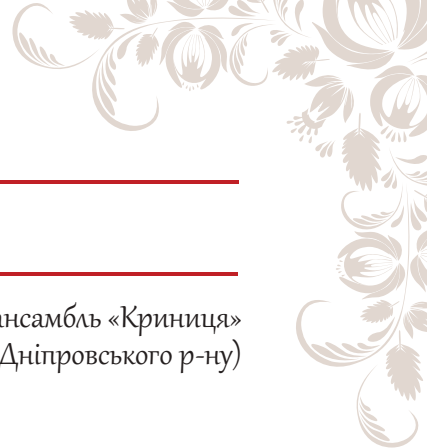
го - (го) - ро - (го) - (го) ю о - вес

Понад яром, яром
Та пшениченька ланом,
Та пшениченька ланом,
Горою овес.

Ой овес.
Не по правді, козаче,
Не по правді, козаче,
Зо мною живеш.

Зо мною живеш,
А як вечір настане,
А як вечір настане —
До другої йдеш.

До другої йдеш,
А мені молоденькій,
А мені молоденькій
З гаю згадаеш.

ПОВІЄ ВІТЕР СТЕПОВИЙ

Фольклорний ансамбль «Криниця»
(м. Підгородне Дніпровського р-ну)

$\downarrow = 70$
одна

гурт

По - ві - є ві - тер сте - по - вий, тра - ва вся по - хи - ли - ла - сь.

Вста - вай ко - за - че мо - ло - дий дів - чи - на за - ту - жи - ла.

Вста - вай ко - за - че мо - ло - дий дів - чи - на за - ту - жи - ла.

Повіє вітер степовий,
Трава вся похилилась.
Вставай козаче молодий –
Дівчина затужила.

А був той хлопець молодий,
Йому б іще кохати.
Він впав, мов той листок сухий, –
Повік буде лежати.

Заплаче мати не одна,
Заплаче чорнобрива.
Бо не одного козака
Сира земля накрила.

Повіє вітер степовий,
Трава вся похилилась.
Вставай козаче молодий –
Україна затужила.

ОЙ РОЗВИВАЙСЯ ТА Й ЗЕЛЕНИЙ ДУБЕ

Фольклорний ансамбль «Берегиня»
(с. Чумаки Дніпровського р-ну)

The musical score is written on two staves. The first staff is for the vocal line, starting with a tempo marking of quarter note = 72 and a dynamic marking of 'одна' (solo). The second staff is for the accompaniment, marked 'гурт' (ensemble). The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the notes.

Ой роз-ви-вай - ся та й зе-ле-ний ду - бе за-вт - ра мо - роз бу - де
ой со-би-рай - ся мо-ло-дий ко-за - че за-вт - ра по - хід бу - де

Ой розвивайся та й зелений дубе,
Завтра мороз буде.
Ой собирайся, молодий козаче,
Завтра похід буде.

Та я морозу та і не боюся,
Зараз обернуся.
А я морозу та і не боюся,
Зараз роздягнуся.

Ой, дивіться, верби зелененькі,
Дивіться до Дону.
Ой ви хлопці, хлопці-запорожці,
Вертайтеся додому.

ОЙ НА ГОРІ ОГОНЬ ГОРИТЬ

Збірка
«Пісні Апостолівщини в записах
бандуриста Віктора Кириленка»

Ой на го - рі о - гонь го - рить, а в до - ли - ні
ко - зак ле - жить, а в до - ли - ні ко - зак ле - жить.

Ой на горі огонь горить,
А в долині козак лежить. (2)

Порубаний, постріляний,
Кипайкою накриваний. (2)

Що в головах ворон кричє,
А в ніженьках коник скачє. (2)

Не стій, коню, наді мною,
Не бий землі під собою. (2)

Біжи, коню, під батьків двір –
Та вдаришся об частокіл. (2)

Сестра вийде, розгнуждає,
Батько вийде, розсїдає. (2)

Батько вийде, розсїдає,
Мати вийде, розпитає: (2)

– Ти, конику сивесенький,
Де ж мій синок ріднесенький? (2)

– Не плач, мапи, не журися,
Бо вже ж я, твій син, оженився. (2)

Та взяв жінку-паняночку,
В чистім полі земляночку. (2)

Туди сонце не зігріє,
Туди й віпер не завіє. (2)

Візьми, мапи, піску жменю,
Посій його на каменю. (2)

Як із піску жито зійде,
Тоді твій син з війни прийде. (2)

Нема з піску, нема сходу,
Нема сина із походу. (2)

ПІСНЯ ПРО НЕЧАЯ

Збірка
«Пісні Апостолівщини в записах
бандуриста Віктора Кириленка»

Ой з-за лі - су, із-за тем-но - го, із-під чор-но - го га - ю
як крик-ну - ли та ко-за - чень - ки: У - ті-кай - мо, Не-
ча - ю! У - ті-кай - мо, Не - ча - ю!

(2 варіант)

Ой з-за лісу, із-за темного, із-під чорного гаю
Як крикнули та козаченьки: «Утікаймо, Нечаю!» (2)

А Нечай же того не думає, та Нечай не гадає.
Із кумасею, із Хмельницького мед-вино кружляє. (2)

Ой поставив та козак Нечай та сторожу в місті,
А сам пішов до кумасеньки шуки-риби їсти. (2)

Не вспів козак, не вспів Нечай шуки-риби з'їсти,
Ой як гляне в віконечко: аж ляшеньки в місті. (2)

Ой як крикне та козак Нечай на джуру малого:
– Сідлай, хлопче, коня вороного, а під мене – гнідого. (2)

Ой підтягай, мали хлопче, попруги ізпуга –
Буде на ляхів, на тих панів, велика потуга. (2)

Не вспів козак, та не вспів Нечай на коника спасти,
Як став ляхів, як став панків, як капусту сікти. (2)

Обернувся козак Нечай од брами до брами –
Виклав ляшків, виклав панків у чопири лави. (2)

Ой як глянув козак Нечай на джуру малого:
Кладе джура, кладе малий ще лучше від нього. (2)

Ой як гляне та козак Нечай на правую руку –
Не вискочить кінь козацький із лядського пругу. (2)

Ой як гляне козак Нечай та на лівее плече –
За ним річка кровавая, що й конем не впече. (2)

Ой кинувся козак Нечай з містечка втікапи,
А за ним ще й пан Потоцький та й став здоганяпти. (2)

Наздогнав же та Нечая в полі на долині,
Та й ухопив козака Нечая ззаду за чуприну. (2)

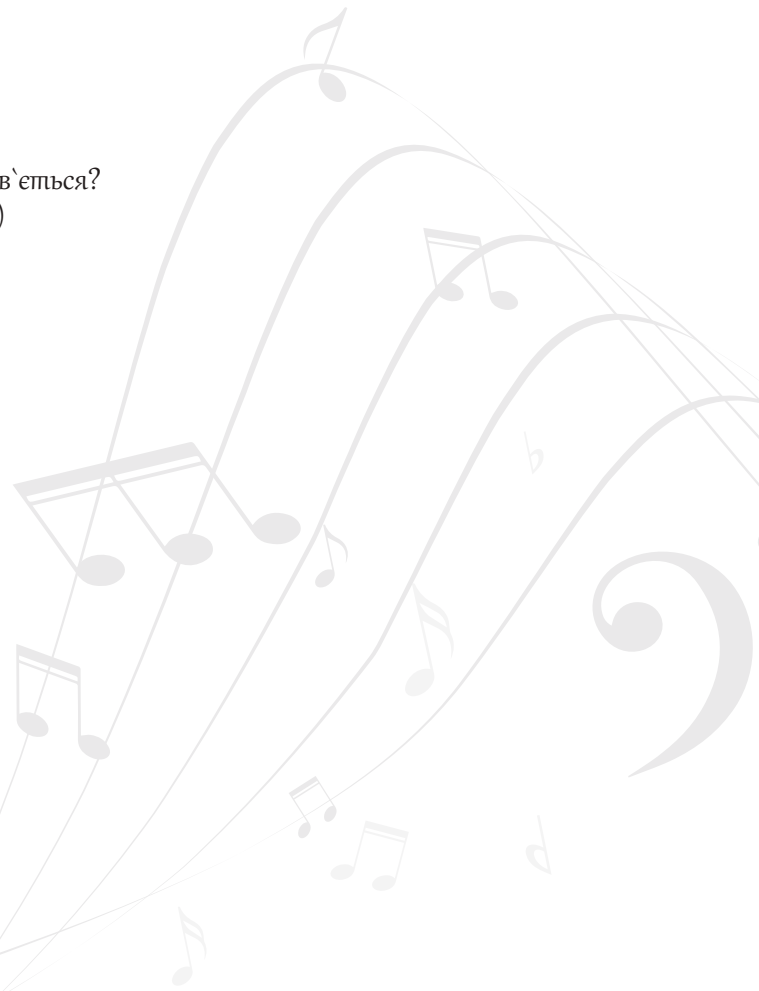
Ой чи це ж той хміль, ой чи це ж той хміль, що по пину в'ється?
Ой чи це ж той та козак Нечай, що з ляхами б'ється? (2)

Не за великий, не за великий час та за малую годину
Покотилась та Нечаева голівонька в долину. (2)

Ой збіглися та козаченьки, стали сумувати:
– Ой де б ж нам та Нечаєве тіло добре поховати? (2)

Ой зійдемось, миле браття, на високу могилу,
Та посадимо, миле браття, червону калину. (2)

Та посадим, миле браття, червону калину,
Щоб зійшла лицарська слава на всю Україну. (2)

ГЕЙ, ГУК, МАТИ, ГУК

Збірка
«Пісні Апостолівщини в записах
бандуриста Віктора Кириленка»

Гей, гук, ма - ти, гук, де ко - за - ки йдуть!

І ве - се - ла - я та до - рі - жень - ка, ку - ди во - ни йдуть.

Гей, гук, мати, гук, де козаки йдуть!
І веселая та доріженька, куди вони йдуть.

Куди вони йдуть, там бори гудуть.
Поперед себе та вражих ляхів облавою пруть.

Зібрались вони під рясні дуби,
Та чекають отамана на раду собі.

Отаман іде, як голуб гуде,
А під білою та березою голову кладе.

– Отамане наш, не дбаєш за нас.
Ось і бач, наше та повариство як розгардіяш.

Глянь, отамане, вже світ настає.
Уже ж наше та повариство коней сідлає!

– Ой помру ж я, помру, не заживши слави.
Бо нема мені та долі бути батьком над вами.

МАЙСТЕР-КЛАС З ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ

НЕОБХІДНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ:

- цупкий папір або вапман;
- фарби (гуаш);
- клей ПВА;
- пензлик;
- простий олівець;
- палітра для розведення фарб.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ:

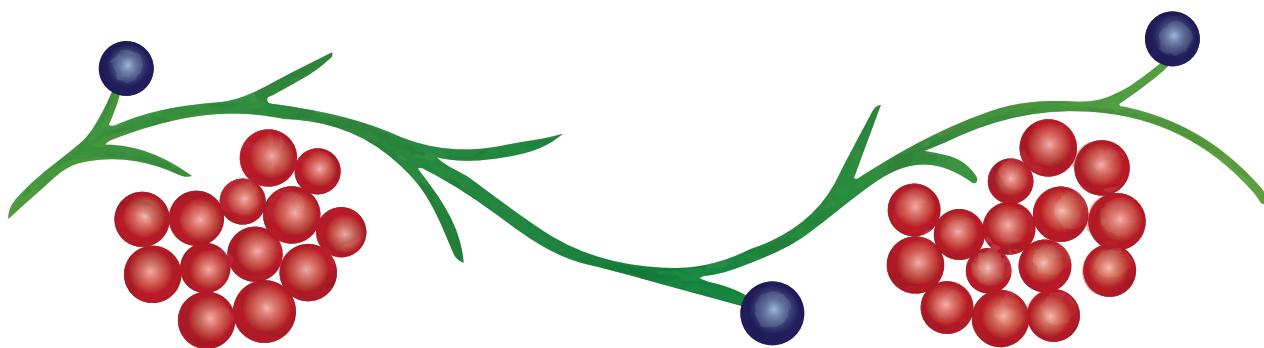
Одним із найпоширеніших елементів петриківського розпису є **бігунок**, на якому по черзі розміщують квіти, листя і ягоди, подібно до в'юнких рослин. Бігунком можна оформити будь-який предмет – від глечика і до хапи. Як переконують майстри петриківського розпису, **це один з головних оберегів, що означає безперервність сімейного щастя, нескінченність кохання і благополуччя в домі.**

ПОЧИНАЄМО МАЛЮВАТИ

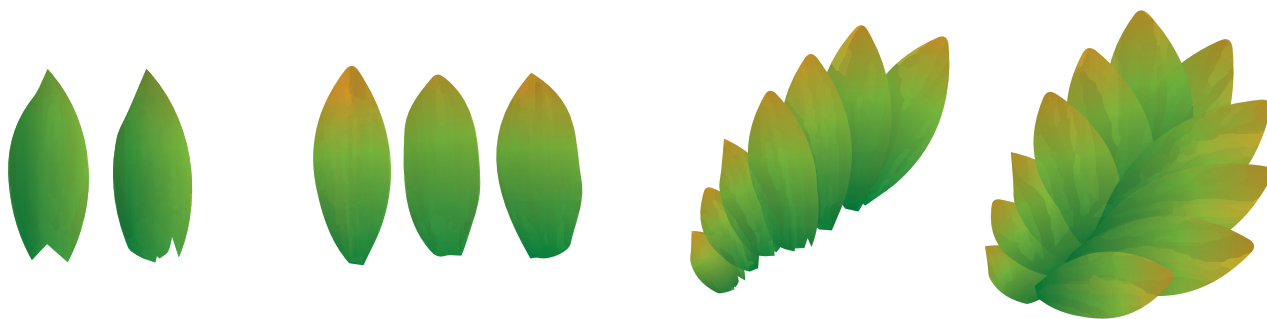
1. Для виконання петриківського розпису візьміть цупкий папір або вапман. Легенько наведіть простим олівцем контури майбутнього малюнка на папері. Розведіть на палітрі необхідні фарби з клеєм ПВА (1 крапля ПВА на 10 крапель фарби) до стану рідкої сметани.
2. Легким рухом пензлика проведіть зелену хвилясту лінію. Пензлик тримайте під кутом приблизно 80° до паперу.
3. Простим олівцем або ж відразу пензликом із зеленою фарбою позначте розташування квіток, ягід і листочків на «хвилі». Всі декоративні елементи розміщуйте на однаковій відстані.

4. А зараз починайте малювати ягідки. Розведіть червону фарбу і опустіть у неї пучку вказівного пальця. Обережно приписніть палець до паперового аркуша. Не варто переймаючись, якщо залишаються відбитки, адже без них ягідки виглядають несправжніми. Якщо все зробите правильно, грона вийдуть акуратними і красивими.
5. Тепер, застосовуючи ту ж техніку, намалюйте сині ягідки.

6. **Особливу увагу приділіть листочкам.** Розведіть зелену фарбу і чітко промалюйте пензликом кожен листочок, використовуючи перехідні мазки. Що це таке? Пояснюємо: щоб листочок мав відтінки помаранчевого, жовтого та інших кольорів, спочатку гарненько обмакніть пензлик у зелену фарбу, а потім занурте тільки кінчик пензля до фарби іншого кольору. Тепер можна наносити малюнок.

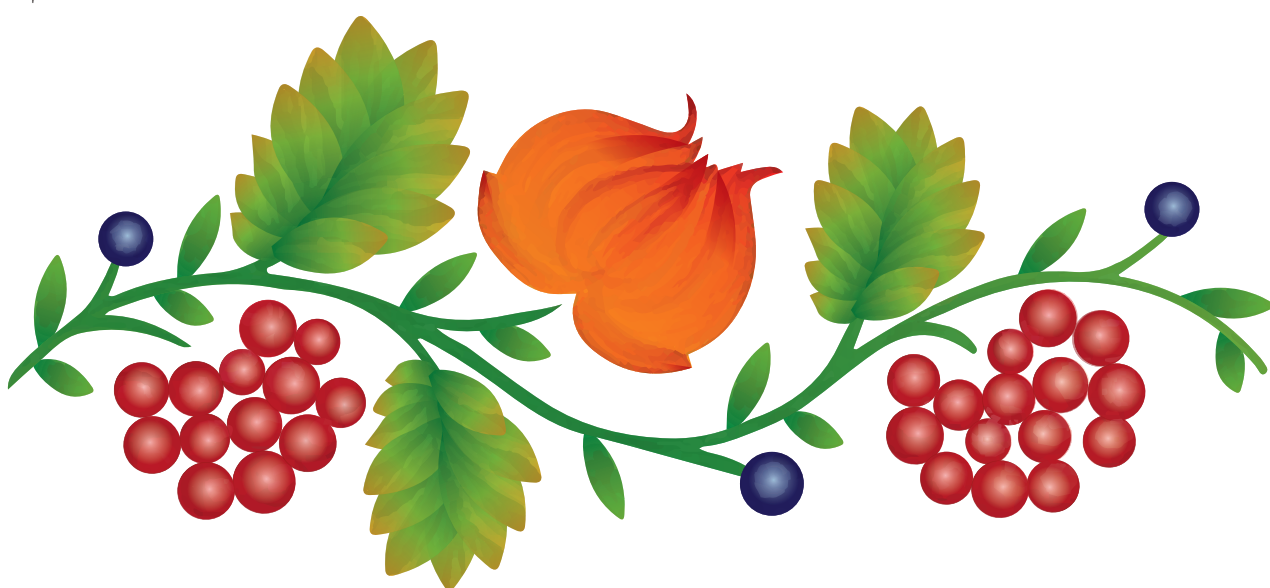

Все зробили? Дуже добре! Продовжуйте малювати.

7. Прийшов час зобразити квіти. Обмакніть пензлик в жовту фарбу, а потім злегка – в червону. Намалуйте квітку пієї форми, яку хочете бачити на бігунку.

Ось, власне, і все! Вітаємо, тепер зобразити петриківський розпис для Вас не складе особливих труднощів.

А вдосконаливши отримані навички, Ви з легкістю зможете малювати картини, використовуючи техніку петриківського розпису.

Запрошуємо Вас поринути у самобутній світ петриківського розпису та створити власноруч неповторний витвір мистецтва, відкривши останню сторінку книги.

Видання **«Нематеріальна культурна спадщина Дніпропетровщини»** підготовлено за підтримки Дніпропетровської обласної ради та за участю:

- фахівців управління з питань гуманітарної, соціально-культурної сфери та освіти виконавчого апарату Дніпропетровської обласної ради;
- музикознавців Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки;
- науковців Дніпропетровського художнього музею;
- майстрів петриківського розпису Центру народної творчості «Дивокрай»;
- команди Дніпропетровського регіонального інвестиційного агентства.

У виданні використані роботи майстрів петриківського розпису із фонду Дніпропетровського художнього музею та з приватної колекції Марини Головки. Автор фото – Володимир Золотарьов.

DNIPROPETROVSK REGION

proactive | productive | promising